

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ELINTARVIKEMARKKINAVALTUUTETUN TOIMISTOSTA

Pääasiallinen sisältö

Ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Asetuksessa säädettäisiin elintarvikemarkkinalakia (1121/2018) tarkemmat säännökset elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtävien järjestämiseen liittyvistä seikoista, ja muista elintarvikemarkkinalain 6 §:n 3 momentissa velvoitetuista seikoista.

Ehdotettu valtioneuvoston asetus on tarkoitettu tulevan voimaan 1.3.2023

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Elintarvikemarkkinalakia (1121/2018) on muutettu lailla 116/2021, jossa lain 6 §:n 3 momenttia muutettiin siten, että se velvoittaa antamaan valtioneuvoston asetuksen.

Elintarvikemarkkinalain 6 §:n 3 momentin mukaan Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävistä sekä asioiden käsittelytavasta toimistossa, hallintopalvelujen toteuttamistavasta Ruokavirastossa ja muista elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtävien järjestämiseen liittyvistä seikoista annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Lain 116/2021 esitöissä (HE 199/2020) lisäksi todetaan, että tarkempia säännöksiä tulee antaa siitä, että elintarvikemarkkinavaltuutetun päätökset tehdään esittelystä ja siitä, että tähän päätöksentekoon tulee osallistua joko esittelijänä tai ratkaisijana vähintään yksi ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon saanut henkilö. Tarkempia säännöksiä voidaan tarvittaessa antaa myös toimiston muiden tehtävien eriyttämisen koskevista menettelyistä sekä raportoinnin ja muiden hyvän kauppatavan vastaisista käytännöistä yritysten välisissä suhteissa maataloustuote- ja elintarvikeketjussa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/633, jäljempänä *kauppatapadirektiivi*, viranomaiselta edellyttämien hallinnollisten tehtävien toteuttamistavasta.

2. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Asetusluonnoksesta on pyydetty lausuntoja seuraavilta tahoilta: Ruokavirasto, Elintarvikemarkkinavaltuutettu, Oikeusministeriö ja Valtiovarainministeriö. Lausuntoaika oli 11.11. - 23.12.2022.

Oikeusministeriö ilmoitti, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa. Ruokavirasto on toimittanut oman näkemyksensä asetuksesta jo ennen edellä mainittua lausuntoaikaa. Valtiovarainministeriö esitti lausunnossaan selkeyttäviä muutoksia 1 §:ään ja 3 §:ään. Esitystä muutettiin valtionvarainministeriön lausunnon mukaisesti. Elintarvikemarkkinavaltuutettu (ETMV) esitti huomioita jokaisesta esitetystä pykälästä. ETMV totesi lausunnossa suhtautuvansa asetusluonnokseen lähtökohtaisesti myönteisesti. Asetuksen 2 §:ää tarkennettiin ETMV:n lausunnon pohjalta.

3. Keskeiset ehdotukset

Ehdotuksen mukaan annettaisiin uusi valtioneuvoston asetus elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Asetukseen sisältyisi tarvittavat elintarvikemarkkinalakia tarkemmat säännökset elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtävien järjestämiseen liittyvistä seikoista. Ehdotetussa asetuksessa säädettäisiin esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista, toimiston

päätöksentekomenettelystä sekä kauppatapadirektiivin viranomaiselta edellyttämien hallinnollisten tehtävien ja raportoinnin toteuttamisesta.

4. Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetulla asetuksella ei ole suoria vaikutuksia valtiontalouteen.

Ehdotetulla asetuksella katsotaan olevan vain vähäisiä vaikutuksia elintarvikemarkkinavaltuutetun ja Ruokaviraston toimintaan. Asetuksella tarkennetaan elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston menettelyjä, sekä Ruokavirastolta hankittavista hallinnollisista palveluista sopimista. Pääasiallisesti esitettyjä toimintatapoja sovelletaan valtuutetun ja Ruokaviraston toiminnassa jo nykyisin.

5. Säännöskohtaiset perustelut

1 § Esittelijöiden erityiset kelpoisuusvaatimukset. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston esittelijöiden erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Lailla 116/2021 elintarvikemarkkinalain 6 §:n 1 momenttia muutettiin siten, että elintarvikemarkkinavaltuutetun kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto aiemman oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon vaatimuksen sijaan.

Elintarvikemarkkinalain uudistuksessa katsottiin, että oikeustieteellinen osaaminen voidaan turvata toimistossa esittelijöinä työskentelevien juristien toimesta. Tämän vuoksi 1 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistossa on oltava tarpeellinen määrä esittelijöitä, joilla on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto.

Esittelijöiksi tarvitaan oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon suorittaneiden lisäksi henkilöitä, jotka ovat elintarvikeketjun asiantuntijoita. 1 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että vaihtoehtoisesti esittelijällä voi kuitenkin olla muu ylempi korkeakoulututkinto, jos hänellä on riittävä perehtyneisyys elintarvikeketjun toimintaan. Tähän tehtävään ei ole tarkemmin säädetty, mikä ylempi korkeakoulututkinto on soveltuva.

Ehdotettu pykälä ottaa huomioon sen, että elintarvikeketjun asiantuntijuus ei kytkeydy suoraan tiettyyn koulutukseen. Riittävä perehtyneisyys elintarvikeketjun toimintaan voisi olla esimerkiksi maatalous- ja metsätieteiden maisterilla, kauppätieteiden maisterilla, valtiotieteiden maisterilla tai hallintotieteiden maisterilla. Riittävää perehtyneisyyttä olisi tarkasteltava yhdessä henkilön koulutuksen ja työkokemuksen perusteella, eikä tyhjentävää listaa soveltuvista koulutuksista voida antaa.

2 § Päätöksentekomenettely. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin toimistossa tehtävistä päätöksistä ja siitä, että ne tulisi tehdä esittelystä. Pykälässä säädettäisiin, että elintarvikemarkkinalain mukaiset päätökset ja esitykset seuraamusmaksun määräämisestä ratkaisee elintarvikemarkkinavaltuutettu esittelystä.

Koska elintarvikemarkkinavaltuutetulta ei lain 116/2021 nojalla enää vaadita oikeustieteellistä korkeakoulututkintoa, säädettäisiin pykälässä velvollisuus huolehtia siitä, että päätöksentekoon osallistuu joko ratkaisijana tai esittelijänä vähintään yksi 1 §:n 1 momentissa säädetyn tutkinnon suorittanut henkilö.

3 § Asioiden käsittely. Pykälässä säädettäisiin, että elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistossa käsiteltävien asioiden tarkemmasta käsittelytavasta määrätään elintarvikemarkkinavaltuutetun hyväksymässä työjärjestyksessä. Elintarvikemarkkinalain 6 §:n 2 momentin mukaan elintarvikemarkkinavaltuutettu hyväksyy toimistolle työjärjestyksen.

Työjärjestyksessä tulisi määrätä tarkemmin elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston organisoimisesta ja sisäisistä järjestelyistä niiden tehtävien hoitamiseksi ja toimivaltuuksien käyttämiseksi, joissa säädetään elintarvikemarkkinalaissa tai muualla lainsäädännössä. Ehdotetussa 2 §:ssä säädettyjen päätösten lisäksi elintarvikemarkkinavaltuutettu antaa elintarvikeketjuun liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia, sekä tiedottaa ja neuvoo elintarvikeketjun toimijoita hyvistä liiketavoista. Valtuutettu valvoo laissa säädettyjen vaatimusten ja kieltojen noudattamista, sekä tarvittaessa avustaa osapuolia riitatilanteessa pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua. Lisäksi valtuutetun tehtäviin kuuluvat elintarvikeketjussa esiintyvien sopimusehtojen ja käytäntöjen sekä hyvien liiketapojen mukaisten menettelyjen valvonta.

4 § Hallinnolliset palvelut. Elintarvikemarkkinalain 6 §:n 2 momentin mukaa Ruokavirasto huolehtii toimiston hallintopalveluista. Ehdotetun asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin, että palveluiden järjestämisestä sovittaisiin tarkemmin vuosittain elintarvikemarkkinavaltuutetun ja Ruokaviraston välisessä sopimuksessa.

Ruokaviraston tuottamiin hallinnollisiin palveluihin voi kuulua esimerkiksi talouspalvelut, viestintäpalvelut, HR-palvelut, asiantuntijapalveluita (hankinnat, sopimukset ja tietosuojat), työsuhde- ja esimiestyötä, assistentti- ja sihteeripalvelut, IT-palvelut, kiinteistöpalvelut, lähettämön, kulunvalvonta- ja turvallisuuspalvelut, vuokran sekä virka-autojen käytön.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston tarpeen hallinnollisille palveluille ei katsota pysyvän jatkuvasti samana, jonka vuoksi niistä olisi sovittava vuosittain.

5 § Yhteistyö ja tietojenvaihto. Pykälässä säädettäisiin elintarvikemarkkinavaltuutetulle velvollisuus osallistua kauppatapadirektiivin 8 artiklan mukaisesti valvontaviranomaisten yhteistyöhön sekä velvollisuudesta osallistua mainitun artiklan vaatimusten mukaiseen tietojenvaihtoon.

6 § Yleishallintoa, taloushallintoa ja henkilöstöhallintoa koskevat vaatimukset. Pykälässä säädettäisiin elintarvikemarkkinavaltuutetulle velvollisuus laatia toimintakertomus sekä toimintasuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin lisäksi toimiston hallinnossa sovellettavista ohjeista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että elintarvikemarkkinavaltuutetun tulisi toimiston toiminnassa noudattaa toiminnan ja talouden suunnittelussa ja raportoinnissa sekä toimiston yleishallinnon, taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon hoitamisessa Ruokaviraston ohjeita ja aikatauluja. Elintarvikemarkkinalain 5 §:n 1 momentin mukaan valtuutettu toimii Ruokaviraston yhteydessä. Lain 6 §:n 2 momentin mukaan Ruokavirasto huolehtii toimiston hallinnollisista palveluista, joista säädetään tarkemmin ehdotetussa 4 §:ssä. Velvoittamalla elintarvikemarkkinavaltuutettu noudattamaan ehdotetun säännöksen mukaisesti Ruokaviraston ohjeita pyritään toiminnan suunnitelmallisuuteen ja ennakoitavuuteen sekä yhdenmukaisuuteen Ruokaviraston kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuutetulle velvollisuus laatia toimintasuunnitelma ja toimittaa se maa- ja metsätalousministeriölle kunkin toimintavuoden tammikuun loppuun mennessä. Toimintasuunnitelmassa tulisi kuvata toiminnan keskeiset osa-alueet sekä niihin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Toimintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää taloussuunnitelma.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuutetulle velvollisuus laatia vuosittain toimintakertomus, jossa kuvattaisiin toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta, toiminnallista tuloksellisuutta ja voimavarojen hallintaa. Kertomus tulisi toimittaa maa- ja metsätalousministeriölle. Kertomukseen tulisi myös sisällyttää kauppatapadirektiivin 10

artiklan 1 kohdassa säädetyt raportointivelvoitteet. Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa Euroopan komissiolle mainitun artiklan 2 kohdassa tarkoitettut tiedot.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtuutetulle mahdollisuus tehdä ehdotuksia käytössään olevan määrärahan suuruudesta Ruokaviraston talousarvio- ja kehysvalmistelun yhteydessä.

7 § Voimaantulo. Pykälään sisältyisi tavanomainen voimaantulosäännös.

6. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1.3.2023.

Esitys: Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta.